Høringssvar vedrørende lovforslag om sprøjteforbud i sårbare grundvandsdannende områder (SGO)

Dansk Økojord, Skovgro, Jordvirke og Andelsgaarde bakker op om ambitionen om at beskytte fremtidens drikkevand gennem et forbud mod anvendelse af pesticider, spildevandsslam og udbringning af forurenet jord i sårbare grundvandsdannende områder (SGO).

Vi mener samtidig, at lovforslaget bør udnyttes til mere end at begrænse bestemte aktiviteter. Det bør også skabe konkrete muligheder for at omlægge landbrugsjord til økologisk og regenerativ dyrkning, natur- og biodiversitetsformål samt skovrejsning og understøtte nye ejerformer og bred lokal forankring.

Når anvendelsen af store landbrugsarealer ændres, bør lovgivningen sikre, at både eksisterende landbrugere og nye aktører herunder borgere får reelle muligheder for at bidrage til den fremtidige arealanvendelse.

Vi har tre anbefalinger til lovforslaget og den efterfølgende udmøntning.

1. Gør kompensationsordningen til et redskab for frivillige ejerskifter

Lovforslagets foreslåede § 64 g giver miljøministeren mulighed for at fastsætte regler om kompensation til berørte grundejere og rettighedshavere. Den konkrete kompensationsmodel er endnu ikke politisk besluttet.

Vi anbefaler, at kompensationsordningen udformes, så den også kan understøtte frivillige ejerskifter frem for alene at kompensere eksisterende ejere for begrænsninger i jordens anvendelse.

En lodsejer bør kunne vælge mellem at fortsætte ejerskabet med relevant kompensation eller helt eller delvist at sælge jorden til en aktør, der forpligter sig til varig grundvandsbeskyttelse.

Det bør derfor undersøges, hvordan kompensation kan indgå i forbindelse med et ejerskifte. En konkret mulighed er en model, hvor sælger kompenseres for forskellen mellem jordens værdi før og efter de nye anvendelsesbegrænsninger, mens køber betaler en pris, der afspejler de nye vilkår.

Vi anbefaler desuden, at der etableres en statslig jordpulje, som kan medfinansiere lokale opkøb af jord i SGO, også hvor der ikke er udløst kompensation.

Borgerdrevne, almennyttige jordfællesskaber og andre aktører med dokumenterede grønne formål bør kunne indgå som erhververe. Offentlig medfinansiering skal samtidig knyttes til klare og varige forpligtelser, f.eks. gennem tinglyste vilkår, så ordningerne ikke udnyttes til spekulative formål.

2. Brug omlægningen til at fremme økologisk, regenerativt landbrug, naturgenopretning og skovrejsning

Sprøjteforbuddet ændrer vilkårene for landbrugsdrift i SGO. Det giver anledning til at understøtte de dyrkningsformer og arealanvendelser, som kan forenes med grundvandsbeskyttelsen.

Vi anbefaler, at skovrejsning, naturgenopretning og økologisk eller regenerativ dyrkning, herunder skovlandbrug og produktion af frugt og grønt, prioriteres i relevante tilskuds- og finansieringsordninger.

Hvor eksisterende ejere ikke ønsker at omlægge driften, bør der skabes bedre muligheder for strategiske jordopkøb og generationsskifte, så jorden kan overgå til aktører, som vil drive den efter de nye vilkår.

Dansk Økojord og Jordvirke har i et fælles dokument fra maj 2026 beskrevet en finansieringsmodel baseret på en jordfond og en statslig lånegaranti. Modellen har til formål at mobilisere privat kapital til opkøb og varig omlægning af landbrugsjord. **Modellen fremsendes gerne ved nærmere interesse.**

Vi anbefaler, at sådanne finansieringsmuligheder inddrages i det videre arbejde med lovforslagets udmøntning. Statsligt understøttede opkøb bør knyttes til krav om jordpriser, der ikke fremmer spekulation, samt tinglyste vilkår om økologisk drift, varig ekstensivering eller naturformål.

Finansieringen bør desuden ledsages af muligheder for rådgivning, efteruddannelse og adgang til billigere lån, så landbrugere får bedre forudsætninger for at gennemføre omlægningen i praksis.

3. Sikr lokal forankring og sammenhæng med den grønne trepart

Lovforslaget indebærer, at vandforsyningslovens §§ 12 og 13 ophæves. Dermed bortfalder både kommunernes pligt til at udarbejde indsatsplaner for de hidtidige indsatsområder og kravet om koordinationsforum.

Kommunerne vil fortsat kunne udarbejde frivillige indsatsplaner efter § 13 a. Men ophævelsen af de eksisterende forpligtelser må ikke svække det lokale samarbejde om beskyttelse og anvendelse af jorden.

Kommunerne spiller en central rolle i den lokale demokratiske forankring. Denne rolle bør understøttes gennem frivillige helhedsplaner, der kobler grundvandsbeskyttelsen sammen med den grønne treparts arbejde med skovrejsning, naturgenopretning og arealomlægning.

Vi anbefaler, at der sikres lokale samarbejdsfora for SGO, hvor kommuner, vandforsyninger, lodsejere, landbrug, foreninger og lokalsamfund inddrages. Det kan styrke det lokale engagement og medansvar for arealernes anvendelse og bidrage til en varig grundvandsbeskyttelse. Vi anbefaler desuden, at der sikres finansiering til denne koordinerende opgave.

Samarbejdet skal også kunne foregå på tværs af kommunegrænser, da grundvandets indvindingsoplande ikke følger administrative grænser.

Vandforsyningernes lokale viden skal bringes aktivt i spil, og det bør præciseres, at de fortsat kan medfinansiere frivillige projekter, der dokumenteret bidrager til grundvandsbeskyttelsen, uden at de pålægges ansvaret for at håndhæve sprøjteforbuddet.

Samlet anbefaling

Vi anbefaler, at lovforslaget og den efterfølgende udmøntning giver mulighed for at kombinere grundvandsbeskyttelsen med frivillige ejerskifter, nye finansieringsmodeller og lokal koordinering.

De offentlige midler, der anvendes i forbindelse med sprøjteforbuddet, bør også kunne bidrage til en varig omlægning af jorden, hvor nye og eksisterende aktører får mulighed for at udvikle økologisk og regenerativt landbrug, natur og lokale fællesskaber, der tager medansvar for den grønne omstilling.

Det vil styrke mulighederne for, at beskyttelsen af drikkevandet bliver en del af en bredere, langsigtet udvikling af det danske landskab.

Dansk Økojord · Skovgro · Jordvirke · Andelsgaarde